

Nejde jen o plagiáty, hlavní je reforma škol

Mladá fronta DNES, rubrika Názory

Autor: Jan Slovák

My Češi se nelišíme od ostatních v tom, jak rádi posloucháme, když někdo chválí naše zdravotnictví, školství, sportovce, inženýry, prostě cokoliv. Na rozdíl od jiných však v hospodě svorně všechno a všechny zkritizujeme včetně chystaných změn, protože ty v Česku přece mohou být jen k horšímu.

Někteří zástupci vysokých škol však teď chválí i kritizují naráz. Případ tzv. plzeňských plagiátů neváhají použít k pochvalu uspořádání a formy řízení českých vysokých škol a jejich samospráv, které dnes prý školy chrání před vstupem manažerů z vnějšího světa, jak by to chtěli zlí politici, mafiáni a jimi navedení reformátoři.

Mají pravdu, že i případ plzeňských práv prokázal vnitřní ozdravnou schopnost akademické komunity. Musíme dodat, že to té akademické samosprávě trvalo dlouhá léta, než reagovala na to, že vedení plzeňské právnické fakulty s podporou svého senátu vesele obchodovalo s akademickými tituly způsobem, který překonávají i praktiky sekretariátů KSČ a jim povolných vysokých škol v dobách reálného socialismu.

Silnou akademickou samosprávu mají na univerzitách snad všude, v tom nejsme a ani nechceme být výjimkou. Skutečný problém je třeba hledat v odpovědi na otázku: Jak je to možné, že se u nás dostávají do vedení fakult takoví lidé, jako byl pan děkan Kindl?

Odpověď nám dává Karel Čapek, který řekl: „Všichni vladaři světa se nejvíc děsí toho, že by to měli zkusit jinak, neslýchaně a obráceně; nic není konzervativnější než lidské vládnutí.“ Tento princip dopadl na českou akademickou obec po roce 1989 skrytě, když jsme v systému rychle změnil obsah a lidi, ale jen málo se změnila forma. A najednou se divíme, že se v těch formách opět zatraceně dobře daří pěstovat, ovládat a zneužívat i erudované odborníky typu děkana Kindla.

V rámci přípravy reformy vysokých škol jsme podrobně porovnali systémy řízení, financování a hodnocení vysokých škol mnoha evropských zemí. Zdá se, že jsme ještě se Slovenskem poslední zemí, kde o profesorech rozhoduje tajným hlasováním samosprávný orgán, nikoliv odpovědné vedení konkrétního pracoviště či univerzity. Jsme se Slovenskem a Polskem asi jediní, kde je funkce samosprávy roztržena mezi senát a vědeckou radu a neúměrně silnou roli v personální, organizační a ekonomické oblasti má tajné anonymní hlasování bez odpovědnosti za jeho dopady.

Přirozeným důsledkem je častá volba vedení fakulty, které v lepším případě nikomu nepřekáží, a ty horší případy reprezentuje právě příklad plzeňský. Jsme snad jedinou zemí, kde cesta k profesuře vede pouze přes osobní povýšení a kde nelze nabídnout profesuru vyhlášenému odborníkovi z praxe či z jiné univerzity na základě otevřeného výběrového řízení.

Málokde se ještě rektori a děkani vybírají pouze samosprávným orgánem, a to z interních kandidátů, a nikoliv veřejným konkurzem. Českým unikátem je i to, že správnou radu může jmenovat ministerstvo školství bez ohledu na názory vysoké školy či orgánu, ve kterém by mohly zaznít zájmy akademické obce.

Bylo jen otázkou času, kdy „plzeňské kauzy“ někdo využije proti Bílé knize terciárního vzdělávání, která se pokouší navrhnout změny, které má již většina zemí za sebou. V interpretaci faktů z plzeňských práv se

rozcháším s názorem pana děkana Stehlíka (MFD 9. 10.) možná i proto, že se na celý systém dívám s odstupem dlouhých let jako bývalý děkan na Masarykově univerzitě.

Přesto chci věřit, že jde spíše o odlišné rétorické pojetí a že se v diskusi i s ním na zásadních bodech připravovaných reforem shodneme. Nejde totiž o zlé nebo hodné reformátory, je tu jenom velká potřeba změn řízení našich vysokých škol.

Česká akademická obec po roce 1989 rychle změnila obsah a lidi, ale jen málo formy. A najednou se divíme, jak se v těch formách opět zatraceně dobře daří ovládat a zneužívat i erudované odborníky.

O autorovi: Jan Slovák, profesor na Masarykově univerzitě a spoluautor Bílé knihy terciárního vzdělávání